

Қазақстан Республикасы білім және ғылым министрлігі

Қарағанды мемлекеттік техникалық университеті

БЕКІТЕМІН
Ғылыми кеңес төрағасы,
ҚарМТУ ректоры
Ғазалиев А.М.

« ____ » _____ 2016 ж.

СТУДЕНТКЕ АРНАЛҒАН ПӘН БОЙЫНША ОҚЫТУ
БАҒДАРЛАМАСЫ (SYLLABUS)

ShKKZh 4328 «Шешімдерді қабылдауды қолдау жүйелері» пәні

ВА 14 «Бизнесті ақпараттандыру» модулі

5B070300 - Ақпараттық жүйелер мамандығы

Инновациялық технологиялар факультеті

Ақпараттық-есептеу жүйелері кафедрасы

Алғы сөз

Студентке арналған пән бойынша оқыту бағдарламасын (syllabus) әзірлеген: Мухаметжанова Б.О.

«Ақпараттық-есептеу жүйелері» кафедрасы отырысында талқыланған

« ____ » _____ 2016 ж. № ____ хаттама

Кафедра меңгерушісі _____ Амиров А.Ж. « ____ » _____ 2016 ж.
(колы) (А.Ж.Ә.)

Инновациялық технологиялар факультетінің оқу-әдістемелік кеңесі мақұлдаған

« ____ » _____ 2016 ж. № ____ хаттама

Төраға _____ Мустафина Л.М. « ____ » _____ 2016 ж.
(колы) (А.Ж.Ә.)

Оқытушы туралы мәлімет және қатынас ақпараты

А.Ж.Ә. Мухаметжанова Б.О. Ғылыми дәрежесі, лауазымы, қызметі магистр, аға оқытушы АЕЖ кафедрасы ҚарМТУ-дың басты корпусында (Бейбітшілік бульвары, 56) орналасқан, 301 аудитория, байланыс телефоны 56-75-98 қосымша 2054.

Пәннің еңбек көлемділігі

Семестр	Кредиттер саны	ECTS	Сабақ түрі					СӨЖ сағат-тарының саны	Жалпы сағат-тар саны	Бақылау түрі
			Қатынас сабақтарының саны			СОӨЖ сағат-тарының саны	Барлығы сағаттар саны			
			Дәріс-тер	Тәжірибелік сабақтар	Зертханалық сабақтар					
Оқу түрі – күндізгі										
7	3	5	15	15	15	45	90	45	135	Емтихан, курстық жоба
Оқу түрі – күндізгі, қысқартылған										
5	3	5	15	15	15	45	90	45	135	Емтихан, курстық жоба

Пәннің сипаттамасы

«Шешімдерді қабылдауды қолдау жүйелері» пәні кәсіптік таңдау пәндердің циклына кіреді.

Пәннің мақсаты

«Шешімдерді қабылдауды қолдау жүйелері» пәні білім инженериясы негіздері бойынша дағды алу, интеллектуалды жүйелерді тұрғызудың екі бағыты бойынша жасанды зерденің қосымша жүйелері туралы түсініктеме алудың мақсатын алға қояды.

Пәннің міндеттері

Пәннің міндеттері мынадай: нейронды жүйелерді тұрғызу әдістері мен мәселелері, білімді өңдеу мен оны түсінудің негізгі әдістері мен мәселелері, интеллектуалды жүйе теориясының негізгі қағидаларын оқу.

Берілген пәнді оқу нәтижесінде студенттер міндетті:

– Нейрокибернетика мен білім инженериясы ұғымы туралы, білімді алу мен өңдеу әдістері, нейронды жүйелердің негізгі моделдері, оларды оқыту алгоритмдері мен әдістері, эксперттік жүйе құрылымдары мен олардың шешілетін тапсырма ерекшеліктеріне тәуелді архитектуралық ерекшеліктері, эксперттік жүйені тұрғызу кезеңдері табиғи тілде сөйлесу жүйесін тұрғызу әдістері туралы;

– Нейрокибернетика мен білім инженериясы ұғымының мазмұнын, білімді өңдеу мен түсіну әдістері, нейронды желілердің негізгі модельдерін, оларды оқыту әдістері мен алгоритмдері, эксперттік жүйелер құрылымы мен олардың шешілетін тапсырма ерекшеліктеріне тәуелді архитектураның

ерекшеліктерін эксперттік жүйені туғызу кезеңдерін, табиғи тілде сөйлесу жүйесін тұрғызу әдістері туралы **түсінікке ие болуға**;

– Интеллектуалды жүйелердің түрлі типтеріне нысаналанып, білімді ұсынудың түрлі әдістерінде бір әдістен келесіне өтуді, білімді көрсетудің түрлі әдістерін қолдана отырып эксперттер білімін жүйелерді **білуге**;

– Қиын түзілетін заттық ауданда нұсқаларды таңдау тапсырысын шешу үшін эксперттік жүйені туғызу тапсырмасын орындауда, нейронды жүйелердің негізгі моделдерін қолданғанда білімнің өнімділік базасын таңдауда практикалық дағдыларды меңгеруге **істей алуы керек**.

Пререквизиттер

Берілген пәнді оқу үшін келесі пәндерді (бөлімдерді (тақырыптарды) көрсетумен) меңгеру қажет:

Пәні	Бөлімдердің (тақырыптардың) аттары
1 Математикалық талдау	Дифференциалдық теңдеулерді шешу, сызықты және сызықты емес теңдеулерді шешу, векторлы теңдеулер
2 Бағдармалау технологиялары	Қолданушы интерфейсі мен БҚ таңдамаларының технологиясы
3 Деректер қорларын жобалау және қосымшаларын жасау	Бағдарлама құру процесін ұйымдастыру және бағдарламалық жүйелерді өндірістік құрастырудың технологиялық принциптері

Постреквизиттер

«Шешімдерді қабылдауды қолдау жүйелері» пәнін зерделеу кезінде алынған білімдер келесі пәндерін меңгеру кезінде пайдаланылады:

1 Диплом алды практика, дипломдық жұмысты (жобаны) жазу

Пәннің тақырыптық жоспары

Бөлімнің (тақырыптың) атауы	Сабактардың түрлері бойынша еңбек сыйымдылығы, с.				
	лекциялар	Практикалық саб.	Зертханалық саб.	ОСӨЖ	СӨЖ
1	2	3	4	5	6
1 Жасанды зердемен басқару жүйесі					
1.1 Күрделі жүйелермен басқару жүйесінің эволюциясы.	1				1
1.2 Шешім қабылдауға қолдау көрсету жүйесі	1				1
2 Білімді ұсыну мен зияткерлік жүйеге шығару әдістері					
2.1 Білімді зияткерлік жүйелерде көрсету	1				1
2.2 Білімді формальді логикасын қолдана отырып көрсетіп	1			6	1
2.3 PROLOG программалау тілі	1			6	1
3 Өнім жүйесі: білімді көрсету мен					

логикасын тұжырым					
3.1 Білімді көрсетудің өнімділік моделі	1				1
3.2 Білімді көрсетудің желілік үлгілері	1				1
3.3 CLIPS – білімнің өнімділік базасын құруға арналған құрал	1			6	1
4 Эксперттік жүйе					
4.1 Эксперттік жүйе - жүйесі, білімге қатысты	2				2
4.2 Тақ логикасының эксперттік жүйесі	1			6	1
4.3 EXSYS CORVID эксперттік жүйесі	1				1
5 Деректердің зияткерлік анализі					
5.1 Деректерді көп деңгейде сақтаудың көппараметрлі анализінің жүйесі	1			6	1
5.2 Онтология білімді ұсынудың үлгісі ретінде	1				1
6 Эволюциялық модель	1				1
7 Күрделі ортада робот әрекеттерін жобалау			3		4
8 Персептрон көмегімен бейнелерді сипаттау			3		4
9 Оқу және генетикалық алгоритмді талдау			3		2
10 Эксперттік жүйелерді жобалау			3		2
11 Деректер қоймасымен байланысты WEB-беттерін құру			3		3
12 Data Mining технологиясына кіріспе		2		3	3
13 Microsoft Analysis Services OLAP-серверінің Data Transformation Services қызметінің көмегімен деректерді сақтағыштарды жасау мен толтыру		3		4	4
14 Көпөлшемді деректер базасын құру. Деректер көздерін сипаттау		5		4	4
15 Көпөлшемді мәліметтер қоймасын құру. Мәліметтер қолдануының сипаттамасы		5		4	4
Барлығы:	15	15	15	45	45

Зертханалық сабақтардың тізімі

- 1 Зертханалық жұмыс № 1 Күрделі ортадағы роботтың әрекетін жоспарлау;
- 2 Зертханалық жұмыс № 2 Персептрон көмегі арқылы бейнелерді тану;
- 3 Зертханалық жұмыс № 3 Оқу және генетикалық алгоритмді талдау;
- 4 Зертханалық жұмыс № 4 Эксперт жүйесін жобалау;

5 Зертханалық жұмыс № 5 WEB-парақтарын құрастыру, мәліметтер қоймасымен байланысты;

Курстық жоба тақырыбы

1. Кітаптарді сатуға электронды магазинді құру.
2. Видеоны сатуға электронды магазинді құру.
3. Үй шаруашылығына керекті техниканы сатуға электронды магазинді құру.
4. Автокөлік сатуға электронды магазинді құру.
5. Компьютерді және керекті құрылғыларды сатуға электронды магазинді құру.
6. Азық түлікті атуға электронды магазинді құру.
7. Косметикалық товарды сатуға электронды магазинді құру.
8. Мебельді сатуға электронды магазинді құру.
9. Ерлер киімін сатуға электронды магазинді құру.
10. Әйелдер киімін сатуға электронды магазинді құру.
11. CD, DVD сатуға электронды магазинді құру.
12. Ұялы телефондарды сатуға электронды магазинді құру.
13. Құрылыс материалдарын сатуға электронды магазинді құру.
14. Балалар киімін сатуға электронды магазинді құру.
15. Оқу құралдарын сатуға электронды магазинді құру.
16. «Дәріхана» электрондық магазин
17. Жуғыш құралдарын сатуға электронды магазинді құру.
18. Балалар киімін сатуға электронды магазинді құру.
19. Ыдыстар түрін сатуға электронды магазинді құру.
20. Гүл әлеміне электронды магазинді құру.
21. Пластикалық терезелерді салуға электронды магазинді құру.
22. Жарнама фирмасына электронды магазинді құру.

СӨЖ арналған бақылау жұмыстарының тақырыптары

- 1 Жасанды интеллектілі басқару жүйелері
- 2 Интеллектуалды жүйелерді жобалау негіздері
- 3 Нейрокомпьютерлер. Интеллектуалды роботтар
- 4 Нейрожелілі басқару жүйелері
- 5 Ұсыну және ізденіс жасанды интеллект сияқты
- 6 Айғақтар мен ережелер тобынан жаңа білімді қисынды алу
- 7 Айтылғандарды есепке алу
- 8 Баяндауыштарды (предикатов) есептеу негіздері
- 9 Prolog. Айғақтар мен ережелерді ұсыну
- 10 Жағдайлар кеңістігінде шешімді іздеу.
- 11 Экспертті жүйеде білімді ұсыну
- 12 Айқынсыз қисынды эксперттік жүйе
- 13 Көпөлшемді мәліметтерді сақтауды талдаудың көппараметрлі жүйесі (Data Mining MS Analisis негізінде)
- 14 OLAP мәліметтерін көпөлшемді талдау технологиясының түсініктері

мен терминдері

15 Көпөлшемді кубтар

16 OLAP - сервер Microsoft Analysis Services

17 Генетикалық алгоритмдер

Студенттер білімін бағалау критерийлері

Пән бойынша емтихан бағасы межелік бақылаулар бойынша максимум көрсеткіштер (60%-ға дейін) мен қортынды аттестаттаудың (емтихан) (40%-ға дейін) сомасы ретінде анықталады және кестеге сәйкес 100%-ға дейінгі мәнді құрайды.

Пән бойынша тапсырмаларды орындау және тапсыру кестесі

Тексеру түрі	Тапсырманың мазмұны мен мақсаты	Ұсынылған әдебиеттер	Орындалу ұзақтығы	Тексеру	Тапсыру күні	Балдар
Дәріске қатысуы	Тақырып бойынша үлгерімі	3 бөлім дәріс тақырыбына байланысты	15 апта	ағымда	Әр дәрісте	20
зертханалық сабақ бойынша қатысуы	Материал тақырыбының меңгеруі, берілген 4 бөлім бойынша	4 бөлім зертханалық жұмыс тақырыбы бойынша	30 апта	ағымда	апта	20
№№ 1-5 зертханалық жұмыстың тапсыруы	Материал тақырыбының меңгеруі, берілген 4 бөлім бойынша	4 бөлім зертханалық жұмыс тақырыбы бойынша	30 апта	ағымда	4,8,10,12, 14 апта	10
Теоретикалық модуль	№№ 1-7 бөлім тақырып бойынша білімді тексеру	№№ 1-7 бөлім тақырыбы бойынша	0,5 сағат аралықта	аралық	7,14 апта	10
Курстық жоба	Білімнің қабылдауын тексеру пән бойынша	Негізгі және қосымша әдебиетер бойынша	15 апта	Қорытынды	Сессия кезінде	40
Емтихан	Білімнің қабылдауын тексеру пән бойынша	Негізгі және қосымша әдебиетер бойынша	2 сағ.	Қорытынды	Сессия кезінде	40
Балығы						100

Саясат және рәсімдер

«Шешімдерді қабылдауды қолдау жүйелері» пәнін зерделеу кезінде келесі ережелерді сақтауға сұраймыз:

1. Сабаққа кешікпей келуді.

2. Студенттің міндетіне барлық сабақтарға қатысу кіреді, дәлелді себепсіз сабақтардан қалмау, ауырған жағдайда анықтама, ал басқа жағдайларда түсініктеме хат ұсынуы.

3. Жіберілген дәрістер, зертханалық сабақтар оқытушы белгілеген уақытта қайта тапсыру.

4. Оқу процесінің күнтізбелік жоспарына сәйкес бақылаудың барлық түрлерін тапсыру.

5. Оқытушылармен және курстастармен шыдамды, ашық, қалтқысыз және тілектес болу.

Негізгі әдебиеттер тізімі

Люгер, Джордж Ф.	Жасанды интеллект: жүйелеу және қиындық жағдайдағы шешім жолдары, 4-ші бөлім.: ағыл. ауд.	– М.: Баспа үйі «Вильямс», 2003. – 864 с.
Мухаметжанова Б.О., Шакирова Ю.К., Исатаева Г.С.	Оқу құралы - Зияткерлік жүйеледі жобалау.	КарМТУ баспасы 2012ж.
Мухаметжанова Б.О., Шакирова Ю.К.	Учебное пособие - Проектирование интеллектуальных систем	Изд. КарГТУ 2012ж
Д.А. Поспелов	Жасанды интеллект. – 3 бөлім Анықтама	- М.: Радио и байланыс, 2000– 304 с.
Амосов Н.А	Нейро-компьютерлер және зияткерлік жұмыс	– Киев: Наукова думка, 2001.
Змитрович А.И.	Зияткерлік ақпаратты жүйелер	Минск: НТООО, «ТетраСистемс», 2002 – 368 с.
Медведев В.С., Потемкин В.Г.	Нейронды жүйе. MATLAB 6.	М.: ДИАЛОГ – МИФТЕР, 2002, 255-373 с.
Нильсон Н.	Жасанды интеллект. Жауап табу жолдары.: ағыл.ауд.	М.: Мир, 2001 – 270 с.
Нильсон Н.	Жасанды интеллектің принциптері: ағыл.ауд.	М.: Радио и байланыс, 2003 – 373 с.
Хант Э. Шевелев Ю.П.	Жасанды интеллект.: ағыл.ауд. Шевелев Ю.П., Жоғарғы математика 5. Дискретті математика. Ч1. Жиындар теориясы.(автоматтандырылған технологиялар оқытуына): Оқу құралы –	М.: Мир, 2005 – 558 с. Томск: Томск. Мемлекеттік басқару жүйе университеті және радиоэлектроника 2007. – 114 с.
Барсегян А.А., Куприянов М.С., Степаненко В.В., Холод И.И.	Деректер анализінің модельдері мен әдістері OLAP и Data Mining.	СПб.: БХВ – Петербург, 2004 – 336 с.

Қосымша әдебиеттер тізімі

- Лорьер Ж.-Л. Жасанды интеллект жүйесі. – М.: Мир, 2000–568 с.
Х. Уэно, М. Білімді қолдану және оған көз – М.: Мир, 2005. – 220 с.
Исудзук жеткізу.
Братко И.:– Жасанды интеллект үшін пролог М.: Мир, 200 –560с.
тіліндегі программалау: ағыл.ауд.
Попов Э.В. Эксперттік жүйелер: ЭВМ сұхбатта - М.: Ғылым, 2005. - 288 с.
пішінделмеген тапсырмаларды шешу
Ф. Хейес-Рот, Д. Экспертті жүйені құру: ағыл.ауд. - М.: Мир, 2005. - 441 с.
Уотерман, Д.
Ленат
Стерлинг Л., Пролог тіліндегі программалау өнері. - М.: Мир, 2005. - 460 с.
Шапиро Э.
Чень Ч., Ли Р. Математикалық логика мен – М.: Ғылым, 2003 – 360 с.
теорияны автоматты дәлелдеу
ХОДАШИНСКИЙ ПРОЛОГ берілгендер мен – Томск: Курсив, 2001. –
И.А. мысалдарда . 280 с.
Заде Л. Шешім қабылдау процестері мен -М.:Радио және
күрделі жүйелерді анализдеудің жаңа байланыс,2004.
тәсілдерінің негізі
Осуга С. Білімнің қорытылуы . -М.: Мир, 2005.
Осуга С. Білім алу -М.: Мир 2000.
Э.В.Попов, Статистикалық және динамикалық -М.: Фин.и стат.,2000.
И.Б.Фомины экспертті жүйе
Уотерман Д. Экспертті жүйедегілерді қолға алу. -М.: Мир,2005.
Питерсон Дж. Петри желілерінің теориясы мен -М. Мир,2000.
жүйені модельдеу
Романов А.Н., Экономикада кеңес беретін - М.: ЮНИТИ-ДАНА,
Одинцов Б.Е. ақпараттық жүйелер. 2000.
Уоссермен Ф. Нейрокомпьютерлі техника. -М.: Мир,2002.

**СТУДЕНТКЕ АРНАЛҒАН ПӘН БОЙЫНША ОҚЫТУ
БАҒДАРЛАМАСЫ (SYLLABUS)**

ShKKZh 4328 «Шешімдерді қабылдауды қолдау жүйелері» пәні

ВА 14 «Бизнесті ақпараттандыру» модулі

31.03.2004 ж. № 50 мемл. бас. лиц..

Баспаға _____ 20__ ж. қол қойылды. Пішіні 90x60/16. Таралымы _____ дана

Көлемі ___ оқу бас. п. № _____ тапсырыс Бағасы келісілген

100027. ҚарМТУ баспасы, Қарағанды, Бейбітшілік бульвары, 56